

Simposi

“Ajuts a la premsa a Europa: desenvolupament, pluralisme i transparència”

Barcelona, 19 i 20 de juny de 2006

Declaració final del Comitè Organitzador

El Comitè Organitzador del Simposi “Ajuts a la Premsa a Europa: desenvolupament, pluralisme i transparència”, celebrat a Barcelona sota els auspicis de la Generalitat de Catalunya els dies 19 i 20 de juny de 2006, després de considerar les aportacions de més d'un centenar de ponents, moderadors i participants, procedents de diversos països d'Europa, entre els quals responsables governamentals, empresaris, professionals del sector i experts en polítiques de comunicació, presenta a la sessió de cloenda les següents consideracions a mode de conclusió:

1. Importància del paper de la premsa

El Comitè Organitzador considera que la premsa té un paper decisiu en la configuració de l'opinió pública i que li correspon un rol fonamental en els sistemes de comunicació de les democràcies modernes, especialment pel que fa referència al pluralisme informatiu, a la diversitat cultural i a la informació de qualitat. El foment d'aquests valors hauria de constituir la raó de ser principal de les polítiques de premsa, en general, i de les polítiques d'ajuts, en particular.

2. Premsa i polítiques de comunicació modernes

Opinem que, en el marc actual d'estancament de la difusió de les publicacions periòdiques, de transformació multimèdia i digital, de flexibilització de les mesures anticoncentració, així com dels frens a l'entrada de capital estranger als mercats nacionals, les polítiques democràtiques de comunicació estan obligades a prestar més atenció al sector de la premsa.

En concret, les polítiques d'ajuts –realitzades sota garanties de transparència i eficàcia- poden constituir un important instrument d'aquestes polítiques democràtiques, enfrontant-se al repte de no generar, en cap cas, dependències de les empreses envers els governs però tampoc dels governs respecte de les empreses.

3. Raons en defensa d'una política d'ajuts a la premsa

La política d'ajuts està molt lluny de ser una política interpretada de la mateixa manera per tots els actors polítics i empresarials implicats. Al contrari, aquesta és una opció controvertida, amb posicions a favor i en contra.

El Comitè Organitzador del Simposi, després d'analitzar aquestes raons i contrastar-les amb les experiències europees presentades, considera oportú manifestar que aquests programes són ben legítims des del punt de vista democràtic, sempre que compleixin determinades condicions de transparència i responguin a tres principals objectius: impulsar el pluralisme informatiu, donar garanties a la diversitat cultural i lingüística de la comunicació i preservar la qualitat i el rigor de la premsa, responent així als reptes de la concentració, l'homogeneïtzació cultural i la necessitat de mantenir estàndards de qualitat informativa.

4. Vigència dels ajuts i diversitat de models a Europa

Malgrat la tendència a la baixa experimentada per les subvencions en els darrers vint anys, durant el Simposi s'ha pogut constatar la pervivència d'una considerable varietat d'ajuts directes, que s'emmarquen en models nacionals adaptats a les seves diverses tradicions socioculturals i lingüístiques.

Els estats que compten amb “sistemes de mitjans democràtics corporatius” són aquells que continuen dedicant els pressupostos més elevats al foment de les publicacions periòdiques, sobretot a aquelles que ocupen les posicions més fràgils al mercat. És el cas, entre els assistents a aquest simposi, de Suècia, Noruega i Àustria, en què el notable intervencionisme estatal sempre ha conviscut amb una forta tradició de llibertat de premsa i una important circulació de mitjans comercials, que conviuen amb mitjans lligats a grups polítics i civils.

Cal assenyalar, no obstant, que les modalitats d'ajuts indirectes són importants i generalitzades. Mentre que les tarifes postals preferencials han anat perdent pes en el context de la privatització dels serveis de Correus, gairebé tots els països apliquen un IVA reduït o nul a la venda de diaris.

5. Algunes tendències

Tot i la diversitat de models de subvencions a la premsa existents a Europa, una vegada escoltades totes les intervencions del Simposi, podem afirmar que existeixen algunes tipologies d'ajuts bastant generalitzades, així com programes que representen innovacions significatives en aquestes polítiques.

Les més esteses, amb especial arrelament en els països amb sistemes de mitjans democràtics corporatius, són les subvencions orientades a publicacions no líders, amb escassos recursos publicitaris o en dificultats econòmiques.

En aquesta mateixa línia han de situar-se les experiències d'ajut a la premsa per motius lingüístics. El suport a la premsa en llengües minoritàries o minoritzades implica, generalment, l'ajut a publicacions que tenen dificultats per subsistir en un mercat en què la llengua en què es publiquen no permet, de moment, un desenvolupament igual al de les llengües oficials amb especial protecció o amb mercats més amplis.

També destaca la creació de programes orientats a donar suport a la qualitat informativa, destinant recursos a millores en la contractació de periodistes, a dotacions especials per als corresponsals i per a la formació professional o per a la recerca en premsa.

Entre les noves formes d'ajuts indirectes a la premsa destaca la introducció de programes de promoció de la lectura. Això es produeix en el marc més general de la reflexió moderna sobre la importància que té per a la joventut i per a la societat en general el manteniment d'aquesta pràctica cultural.

Finalment, en el simposi s'ha detectat l'existència d'alguns programes enfocats a l'adaptació de les empreses de premsa als processos de convergència multimèdia i que probablement s'aniran generalitzant progressivament.

6. Claus per al disseny de les polítiques d'ajuts

Reconeixent la importància de les polítiques de subvencions a la premsa, el Comitè Organitzador també vol subratllar algunes condicions que han de complir-se per justificar la plena legitimitat democràtica d'aquestes polítiques.

Els ajuts, d'una banda, han d'evitar que es posi en risc la independència de la premsa respecte dels governs que les atorguen i viceversa. Per això, es fa indispensable la precisió en els criteris i objectius de les respectives convocatòries i la transparència i independència en els processos de concessió.

En aquest sentit, el Simposi ha conegut importants reformes que afecten de forma total o parcial a les formes d'adjudicació dels ajuts directes. Han aparegut les primeres experiències d'atribució de subvencions per part d'organismes independents, i ja són diverses les experiències de governs que disposen de comissions assessores en el procés d'adjudicació, en alguns casos, amb participació de representants dels empresaris de premsa i dels professionals del periodisme.

D'altra banda, els ajuts han d'arbitrar mecanismes d'eficàcia i sostenibilitat. El principal argument en contra de la seva existència és, precisament, que poden estimular la no competitivitat. S'ha d'evitar, doncs, que els ajuts generin una excessiva dependència dels beneficiaris respecte dels benefactors, fins al punt que aquells no duguin a terme una gestió competitiva, confiats en renovar anualment les subvencions estatals. Diverses experiències presentades al Simposi mostren ajudes orientades a la consecució de millores estructurals que assegurin la recuperació econòmica del beneficiari i no perpetuïn la seva dependència. En qualsevol cas, les subvencions a la premsa haurien de comptar amb mecanismes de verificació de la seva eficàcia, amb indicadors del compliment dels seus objectius.

7. Necessitat de la investigació

Durant el Simposi s'ha vist la necessitat d'aprofundir en la tasca de recerca comparada sobre les polítiques d'ajut a la premsa a Europa, en una doble direcció: per una part, ampliant el nombre de països considerats, més enllà dels països occidentals d'Europa, i, per una altra part, elaborant un treball teòric que adopti nous camps conceptuals i estableixi noves tipologies que permetin definir de forma més ajustada la complexitat d'aquestes polítiques.

El Simposi agraeix i reconeix l'esforç de la Generalitat de Catalunya en la realització d'aquesta trobada, però també considera que la continuïtat i l'ampliació d'aquesta recerca hauria de ser acollida pel programa marc de recerca i desenvolupament de la Unió Europea.

8. Sobre la política europea i dels resultats del Simposi als organismes europeus i internacionals

La política d'ajudes públiques és part integrant de la política de competència de la Unió Europea i, per tant, les institucions comunitàries no han entrat en profunditat en aquesta matèria que consideren d'àmbit estrictament estatal. Tanmateix, la normativa comunitària preveu ajuts que puguin contribuir a promoure la cohesió social i regional, el desenvolupament sostenible, la diversitat cultural, corregeixin o no les deficiències del mercat.

D'altra banda, la Unió Europea es caracteritza per respectar, protegir i fomentar la seva diversitat tant cultural com lingüística, social i política. El Simposi ha deixat palès que els ajuts públics a la premsa, en general –sobretot tenint en compte la funció inequívoca d'aquesta en favor de la democràcia, la llibertat i els drets humans –i a la premsa local i comarcal, en concret, poden ser un element catalitzador d'aquesta pròpia diversitat.

És per això que es considera prioritari traslladar a les institucions comunitàries aquest debat perquè el tinguin en compte a l'hora de dissenyar les seves polítiques de comunicació.

Presentació dels resultats del Simposi

Com a conseqüència de les consideracions anteriors, el Comitè Organitzador proposa elevar les ponències i conclusions d'aquest simposi als governs de les comunitats autònomes espanyoles, a la Secretaria d'Estat de Comunicació del Govern espanyol, a les Direccions Generals de Comunicació i de la Competència de la Comissió Europea; a la Comissió de Cultura i Educació del Parlament Europeu; a la Comissió de Cultura, Ciència i Educació del Consell d'Europa; al Comitè de les Regions, i al sector d'Informació i Comunicació de la UNESCO, amb el prec que sigui considerada la necessitat d'impulsar polítiques de protecció a la premsa en benefici del manteniment del pluralisme, de la defensa de la diversitat cultural i lingüística a Europa i de la qualitat de la informació.

Comitè Organitzador

Simposi “Ajuts a la premsa a Europa: desenvolupament, pluralisme i transparència”

Secretaria de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC)

Patronat Català Pro Europa

Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona

Barcelona, 20 de juny de 2006